

Kommuneplan for Lier 2009 -2020

Samfunnsdel og Tjenestedel

Vedtatt i Lier kommunestyret
1. februar 2011

Innhold

Innhold	3
1 INNLEDNING.....	5
2 SAMMENDRAG	5
3 STEDET VÅRT, VI SOM BOR HER OG NÆRINGSLIVET.....	6
3.1 Om Lier kommune	6
3.1.1 Liers identitet.....	7
3.1.2 Visjonen Grønne Lier	7
3.2 Menneskene.....	8
3.3 Arbeidsmarked og næringsliv.....	9
4 TRENDER SOM PÅVIRKER OSS	10
4.1 Attraktivitetsutvikling	10
4.2 Klima og miljø	10
4.3 Åpen, verdistyrkt og samfunnsansvarlig	11
4.4 Nye former for samhandling og dialog.....	11
5 FØRINGER FOR PLANARBEIDET	12
5.1 Kommunens politikk	12
5.1.1 Langsiktig arealstrategi.....	12
5.1.2 Miljøkrav	12
5.2 Statlige retningslinjer og pålegg	12
5.2.1 Klima og miljø.....	12
5.2.2 Fra reparasjon til forebygging – folkehelseaspektet	13
5.2.3 Rikspolitiske retningslinjer (RPR).....	14
5.2.4 Styrket jordvern	14
6 SAMFUNNSDELEN	15
6.1 ”Grønne Lier for alle innbyggere” – stedet	15
6.1.2 Tettsted	16
6.1.3 Nærmiljø.....	16
6.1.4 Vekst og vern i Grønne Lier	17
6.1.5 Et bærekraftig samfunn – klima og miljø	18
6.1.6 Transport.....	20
6.2 Mål for stedet Grønne Lier i planperioden	21
6.3 Menneskene.....	23
6.3.1 Folkehelse.....	23
6.3.2 Sosiale utfordringer; flere eldre og flere innvandrere	24
6.3.3 Frivillig arbeid – deltakelse i samfunnslivet	25
6.3.5 Kompetanse og omstillingsevne	26
6.4 Ønsket utvikling for de som bor i Lier- slik vil vi ha det!	27
6.5 Næringsliv	27
6.5.1 Landbruk.....	27
6.5.2 Annet næringsliv.....	29
6.6 Mål for næringslivsutviklingen i Lier i planperioden.....	30
7 TJENESTEDELEN.....	31
7.1 Kommuneorganisasjonen skal være åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig.....	32
7.2 Klima og miljø	32
7.3 Fra reparasjon til forebygging - folkehelseaspektet.....	33
7.4 Gode systemer for styring og kvalitet.....	34
7.5 Brukerdialog og kommunikasjon. Der tjenestene møter menneskene.....	35
7.5.1 Endringer og tilpasninger – behovet for nye strukturer	36
7.6 Samhandling og nye samarbeidsformer skal øke kvaliteten og bedre effektiviteten på de kommunale tjenestene.....	36
7.6.1 Det skal lønne seg å tilby riktig tiltak på riktig nivå til riktig tid.....	37
7.6.2 Samarbeid på tvers av kommune, regioner, fylker og nasjoner	37
7.6.3 Offentlig Privat Samarbeid (OPS)	38
7.7 Behov for trygghet og krisehåndtering	38
7.8 Kommuneøkonomi og handlefrihet.....	39
8 OPPFØLGING AV KOMMUNEPLANEN	40
8.1 Handlingsprogrammet	40
8.2 Samhandling med lokalsamfunnene	40
9 AREALDELEN	40

Dagens Næringsliv, søndag 20.
Juni 2022:

**"Norges første lavutslippsby i
Grønne Lier**

**Det var først etter at den
gedigne miljøoppryddingen var
avsluttet, liungene skjønte at
drømmen om en lavutslippsby
på Lierstranda kunne bli en
realitet. De hadde fått fjorden
og strandlinja tilbake, og nå sto
investorene i kø for å bygge ut
et av Norges mest attraktive
områder til en miljøby. Dagens
Næringsliv var til stede da
Buskerudbyens nye grønne
oase ble åpnet i dag.**

*- Her har jeg alt jeg og min familie
kan ønske oss. En av verdens mest
spennende og høyteknologiske
arbeidsplasser to minutter fra
hjemmet og to minutter å gå til
tog og bane som tar meg ut i
verden. Uten behov for bil, en
bolig bygget i passivhusstandard
og muligheter for båt- og badeliv
utenfor stuedøren, kan vi ikke
tenke oss noe bedre sted å bo enn i
Grønne Lier, sier klimaforsker ved
Lierstranda forskningspark,
Matjari Ghatt, opprinnelig fra
India, men nå ekte liung".*

1 INNLEDNING

Kommunene er gjennom plan- og bygningslovens § 20-1 pålagt å utføre løpende kommuneplanlegging med sikte på å samordne den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen innenfor kommunens grenser. Kommuneplanen skal bestå av en langsiktig del, som inneholder mål for utviklingen og arealdisponering i kommunen, og kortsiktig del med samordnet handlingsprogram for kommunens virksomheter. Minst en gang i hver valgperiode skal kommunestyret vurdere kommuneplanen samlet.

Kommunestyret vedtok planprogram for Kommuneplan for Lier 2009-2020 i møte 04.09.07. Ny kommuneplan inneholder utviklingstrekk og utfordringer for samfunnsutviklingen generelt og for kommunens tjenesteyting.

Kapittel 3 inneholder en beskrivelse av Lier og forslag til visjonen Grønne Lier. I kapittel 4 tar vi for oss trender og utviklingstrekk. Hva skjer og hvordan påvirker det oss? Kapittel 5 inneholder de viktigste føringene som er gitt for planarbeidet, enten av kommunen selv eller i statlige pålegg. Samfunnsdelen, kapittel 6, beskriver utfordringene og mål for utviklingen i et samlet Liersamfunn. Tjenestedelen, kapittel 7, beskriver spesielt utfordringer og mål som kommuneorganisasjonen må håndtere for å levere framtidige tjenester.

2 SAMMENDRAG

Lier kommune ønsker å forsterke og tydeliggjør Grønne Liers profil. Med noen av Norges beste produksjonsmuligheter for landbruket, er det viktig at kommunen bevarer og legger til rette for å opprettholde landsbrukstradisjonene, samtidig som vi utvikler næringslivet på Lierstranda og Gullaug i en bærekraftig og fremtidsrettet retning.

I en tid der klima og miljø, styrket jordvern, forebygging fremfor reparasjon og nye måter å samhandle på vil prege samfunnsutviklingen, har Lier mulighet til å ta en posisjon som foregangskommune innen klima- og miljø og utvikle kommunens kvaliteter i tråd med dette. Med mål om å bygge en fjordby på Lierstranda, er det viktig å være attraktiv. Det er lokalsamfunn med gode steds kvaliteter som tiltrekker seg de kreative personer som bidrar til nyskapning og vekst. Det landlige og livskraftige Grønne Lier har slike kvaliteter,

kvaliteter som må holdes i hevd og videreutvikles til et godt sted å bo, vokse opp og bli gammel – for alle liunger.

Transport og støy skaper store helseutfordringer i Lier. Samordnet areal- og transportplanlegging som gir redusert miljøbelastning og redusert motorisert transportbehov, er viktig i et folkehelseperspektiv, så vel som for å redusere klimautslippene.

Det å sikre flere leveår med god helse i befolkningen som helhet er og være en helsefremmende kommune, krever en fortsatt satsing på skole, kulturtilbud og idrett og friluftsliv som grunnlag for rekreasjon og opplevelse.

De fleste innbyggerne i Lier har det bra materielt, sosialt og helsemessig. For kommunen er det viktig å ta vare på og gi nødvendig hjelp til de som sliter. I årene som kommer blir det flere eldre, vi vil oppleve en større arbeidsinnvandring og vi vil få flere som sliter fysisk og psykisk. Dette vil kreve en kommuneorganisasjon som raskt kan tilpasse seg nye utfordringer og til en hver tid evner å gi gode og riktige tjenester til sine innbyggere.

Det forutsetter dialog og deltakelse fra innbyggerne. Det er gjennom samhandling der både kommunen og innbyggerne er klar på hvilken kvalitet og service de ønsker at vi oppnår de beste resultatene. Aktiv og ansvarlig medvirkning i lokalsamfunnet legger grunnlaget for en bærekraftig kommune for det gode liv med natur og kultur som ressurs.

3 STEDET VÅRT, VI SOM BOR HER OG NÆRINGSLIVET

3.1 Om Lier kommune

Lier med Lierbyen som kommunesentrum, ligger sentralt på Østlandet og er en del av en funksjonell arbeidsmarkeds- og pendlingsregion med Oslo som sentrum. Kommunen er del av et felles boligmarked som omfatter et stort område vest for Oslo.

Den sørlige delen av Lier er tett befolket og stedvis preget av tettbebyggelse og næringsvirksomhet. I sørvest er det sammenhengende tettbebyggelse fra grensen mot Drammen over Lierstranda til Vitbank, og på Lierskogen når Oslos tettsted inn i kommunen. I denne delen av kommunen ligger også kommunesentret Lierbyen og tettstedet Tranby. Begge stedene har stor befolkning og store boligfelt langs østsida av dalen fra Utsikten til Engersand. Hovedpreget er likevel landlig; en grønn dal med bebyggelse i dalsidene og inn mot Drammen i sør.

I nord er dalen preget av jordbrukets kulturlandskap. Bebyggelsen ligger mer spredt og består av gårdsbebyggelse og spredt villabebyggelse. Det er mindre tettsteder i Sylling og på Sjøstad, og boligområder i Torstadåsen, på Gifstad og i Fagerliåsen.

Lierdalen gir svært gode produksjonsmuligheter for landbruket. Det er få andre kommuner som har tilsvarende naturgitte ressurser, samtidig som de er så attraktive som bosted, eller for næringsvirksomhet. Store deler av Liers befolkning bor i et landskap preget av landbruk.

Allerede på 1800-tallet ble det i jordbærsesongen kjørt Lier-bær med toget fra Lier stasjon til Christiania tidlig på morgenen for å bli solgt på markedene i hovedstaden. På ettermiddagen kom ”jordbærkoffertene” i retur til Lier med toget.

”Fra Drammensfjorden langs åsene mot nord en dal seg åpner fager, rik og stor med hus og hjem i tusentall. Det er vår kjære Lierdal” (Liersangen)

Visjonen:

Grønne Lier –

for alle innbyggere

Åsene på begge sider av dalen, Vestmarka, Finnemarka og Kjekstadmarka, er viktige områder for friluftsliv både for Liers befolkning og nabokommunene. Vestmarka og Kjekstadmarka omfattes av forslag til Markalov. Ved Holsfjorden og Drammensfjorden har allmennheten tilgang til strandområdene.

3.1.1 Liers identitet

Lier har naturgitte kvaliteter som har gitt grunnlag for bosetting og næringsliv i et par tusen år. Menneskene i ulike tider har satt rike spor etter seg i form av kulturminner og overleverte tradisjoner. Vi kan nevne St. Hallvard, Oslos skytshelgen, som levde sitt liv på Huseby. Der finner vi også de store gravhaugene vitner om fortiden. Andre kjente kulturminner i Lier er de store gravfeltene på Lierskogen og Hennem, Paradisbakkane og Høgdebakkane som er deler av landets første offentlige vei, kirkestedene som har aner tilbake til tidlig kristen tid og lystgårdene som vitner om kjøpmannsstandens ambisjoner, og sporene etter de som var mindre bemidlet.

Kommunen har en sentral beliggenhet i forhold til kommunikasjoner, arbeidsmarked, utdanningstilbud og kulturtilbud. Det gjør Lier til en attraktiv bostedskommune med høy velferdsskår, og med et variert og innovativt næringsliv. Et av Liers særpreg er at det er landlig, men nær byen. Den grønne Lierdalen ligger i kort avstand både til Oslo og Drammen. Landbruket har stått og står fortsatt sterkt i kommunen. Lier bøndene har alltid ligget i forkant av utviklingen. Lier-bøndene var tidlig ut med å ta i bruk drivhus. Kinakålen, rapidsalaten og potte-urter var liungene de første til å bringe til torgs. Denne evnen til bærekraftig nyskapning og omstilling har preget landbruket i Lier opp gjennom årene. Disse egenskapene og denne tradisjonen utgjør en viktig del av Liers identitet, og som vi vil ta vare på og utvikle videre i et langsiktig og helhetlig perspektiv.

3.1.2 Visjonen Grønne Lier

Kommunestyret vedtok i møte 02.09.08 visjonen:
Grønne Lier – for alle innbyggere.

Landlig og livskraftig

Visjonen vår er både uttrykk for vårt særpreg i dag og det Liersamfunnet vi vil utvikle videre; som en landlig kommune, nær byen og med en livskraftig befolkning, landbruk og næringsliv.

Den forplikter oss til blant annet:

Det gode liv for alle

- Vi skaper et godt og mangfoldig sted å bo gjennom samarbeid og engasjement fra kommune, innbyggere, næringsliv og organisasjoner.
- Vi har trygge og aktive lokalmiljø som er gode for alle uavhengig av ressurser og etnisk opprinnelse.
- Vi fremmer et sunt liv og tilrettelegger for aktiv bruk av friområder og kulturlandskap.
- Vi tilrettelegger for nærhet til viktige tjenester.
- Innbyggerne skal møtes med respekt i forhold til trosfrihet og religiøs tilknytning og arbeide for 0-toleranse i forhold til mobbing.

Natur og kultur som ressurs

- Vi tar vare på naturområder og naturressurser, landskap, biologisk mangfold, kulturmiljøer og kulturminner.
- Vi har et særlig ansvar for å ta vare på Norges beste matjord.

Langsiktig miljøutvikling

- Vi har en tydelig miljøprofil basert på samarbeid med og krav til innbyggere og næringsliv. Kommunal virksomhet går foran med et godt eksempel (feier for egen dør).
- Vi arbeider aktivt for redusert miljøbelastning. Vi skal være blant landets mest ansvarlige kommuner på klima- og energitiltak.
- Vi tilrettelegger for et variert og sterkt næringsliv på egnede områder, og ønsker flere arbeidsplasser som kan redusere utpendling og transportbehov.
- Vi tar vare på kulturlandskapet og legger vekt på estetikk og helhet i planlegging, utbygging og drift.

Vi ønsker at visjonen og forståelsen av den skal eies av kommunens folkevalgte og ansatte, og deles av kommunens innbyggere og andre samfunnsaktører. Det er en forutsetning at visjonen tas aktivt i bruk og at kommende planer, prioriteringer og praktisk arbeid forholder seg til den.

3.2 Menneskene

Lier har en ung befolkning. Barn og unge under 18 år har fra 90-tallet utgjort en andel på over 25 % av totalbefolkningen. Av våre nabokommuner har Røyken større andel barn og unge, Nedre Eiker ligger nokså likt, mens øvrige kommuner og Buskerud fylke til dels har vesentlig lavere andel enn Lier.

Andelen eldre over 80 år i Lier ligger under 4 %, som er nokså likt med Nedre Eiker og Hole. I Røyken er den på 2,7 %. Det er vesentlig lavere enn Lier, mens øvrige kommuner i fylket til dels har mye høyere andel. Buskerud fylke har en andel på 4,8 %.

Kommunen har hatt del i den sterke befolkningsveksten som det sentrale Østlandsområdet har opplevd fra midt på 1900-tallet. Befolkningen har økt fra 13 350 i 1961 til 23 000 ved utgangen av 2008. Innflyttingen har etter 1990 ligget mellom 1 300 og 1

Drammensregionen var i 2008 kåret som den mest vellykkede av landets 83 regioner når det gjelder kombinasjonen næringsutvikling og attraktivitet som bosted. Det viser en sammenstilling av Nærings-NM og Attraktivtetsbarometeret for 2008, utført av Telemarkforskning på oppdrag av NHO.

Lier har en arbeidsplassdekning på 96,5 %.

60 % av innbyggerne i Lier pendler daglig ut av kommunen til arbeid.

60 % av ansatte i bedrifter i Lier pendler daglig inn til Lier kommune.

*"Villere, våtere, varmere.."
(klimautsagn)*

700 personer årlig. I alt har 22 000 personer flyttet inn i kommunen i samme periode. Innvandring fra utlandet bidrar i stor grad til befolkningsveksten, og i dag må Lier betegnes som et multikulturelt samfunn. Årlig innvandring har økt fra 111 i 2001 til 362 i 2007. Ved utløpet av 2007 bodde det 2 622 personer med annen etnisk bakgrunn enn norsk i Lier. Av disse hadde rundt 1 575 ikke norsk statsborgerskap.

3.3 Arbeidsmarked og næringsliv

Lier har et variert næringsliv som i flere år har hevdet seg helt i toppen i ulike nasjonale målinger.

Lier har en god næringsutvikling og ble rangert som nr 2 av landets kommuner i 2005 og som nr 4 i 2007. Lier har en høy andel av lønnsomme foretak, høy etablererfrekvens og stor næringstetthet. Veksten i antall arbeidsplasser har vært sterk og jevn. Ved utgangen av 2007 var det i alt 11 750 personer sysselsatt i næringslivet i Lier. På samme tid bodde det 12 200 arbeidstakere i kommunen, og egendekningen av arbeidsplasser var 96,5 %. De største næringene er varehandel, offentlig forvaltning og annen tjenesteyting, industri- og bergverksvirksomhet, bygge- og anleggsvirksomhet.

Jordbruket gir ikke så mange arbeidsplasser, men er en viktig næring der det produseres mat av høy kvalitet til markedet, og som gir grunnlag for mange arbeidsplasser i videreforedling.

Til tross for at det er mange arbeidsplasser i Lier, er pendlingen stor. 7 200 personer pendler inn i kommunen og 7 650 ut. Det er et mål å ha høy arbeidsplassdekning for arbeidstakere som bor i Lier. Dette er sentralt for å redusere transportbehov og miljøbelastning, samtidig som det bidrar positivt til befolkningens livskvalitet og helse. Det betyr at vi må øke kompetansebedriftenes andel av arbeidsmarkedet i Lier. Videre vekst i Liers næringsliv bør komme innen disse kategoriene. Næringsutvikling er et av fem satsingsområder innenfor samarbeidet i Drammensregionen.

4 TRENDER SOM PÅVIRKER OSS

Med en global finanskrisen og et klima som endrer seg langt hurtigere enn forskerne hadde forventet, er det påkrevet å være ekstra observant i forhold til de trender som vil påvirke samfunnsutviklingen i planperioden.

4.1 Attraktivitetsutvikling

Før så vi på det å utvikle arbeidsplasser som viktigste premiss for å skape gode lokalsamfunn. Nå er det flinke folk som er den begrensede ressursen. De kan velge og vrake i jobber over hele landet, ja faktisk i hele verden. De blir dermed mer kresne i sitt valg av bosted. Det betyr at steds kvaliteter kan være avgjørende for om lokalsamfunn er attraktive og konkurransedyktige. Lokalsamfunn med gode steds kvaliteter tiltrekker seg høyt utdannet arbeidskraft og kreative personer som bidrar til nyskaping og økonomisk vekst. I kommunikasjonen med egne innbyggere og omverdenen er det viktig å finne frem til det unike og det som særpreger kommunen, og bygge omdømmet i tråd med dette. Det gjør at lokalsamfunnet skiller seg ut og lettere oppfattes som interessant og attraktivt.

4.2 Klima og miljø

Klimaendringer og global oppvarming har kommet langt hurtigere enn forskerne hadde forventet for bare få år siden, og gir seg kritiske utslag på en rekke områder. Klimatrusselen har satt en global dagsorden som består selv om finanskrisen krever stor oppmerksomhet.

Finanskrisen gir redusert aktivitet og en midlertidig nedgang i klimagassutslippene, noe som lett kan bli en sovepute. Situasjonen gir likevel mulighet for en raskere og mer klimavennlig omstilling. Klimaorientert næringsliv får økt konkurransekraft. Flere av krisepakkene har en sterkt grønn profil, blant annet tvinges bilindustrien i USA over til mer miljøvennlige biler. Den nye presidenten fremmer en klimalov og viser at USA har ambisjoner som kan ha stor betydning for resultatene av klimatoppmøtet i København i desember 2009. Her skal det etter planen bli enighet om en ny og forpliktende internasjonal klimaavtale som kan avløse Kyotoavtalen.

Tap av biologisk mangfold har ikke fått samme oppmerksomhet, men er en like stor trussel mot kommende generasjoners livsgrunnlag som klimaendringene. Det er nesten universell enighet om at vårt samfunn og vår økonomi og livskvalitet er helt avhengig av det biologiske mangfoldet og friske velfungerende økosystemer. Likevel blir plante- og dyrearter borte i et tempo som er minst hundre ganger så høyt som det naturlige. Det Europeiske miljøbyrået konkluderer med at Europa ikke når målet i FN-konvensjonen om biologisk mangfold fra 1993 om å stanse utryddelsen av arter innen 2010. Tvert imot har risikoen for utryddelse av arter økt betydelig det siste tiåret. Forurensning, overbeskatning og nedbygging, eller kultivering av leveområder, er viktige årsaker.

Internasjonale miljøavtaler er en viktig drivkraft i det globale miljøarbeidet, og Norge spiller ofte en nøkkelrolle i avtaleutformingen. Samtidig gir avtalene oss oppfølgingsforpliktelser med konsekvenser også på lokalt nivå.

Kommunikasjon er en kritisk suksessfaktor i all samhandling.

Tilgangen på informasjon er uendelig.

Sosiale medier er i sterk framvekst. Hva gir dette av nye muligheter og utfordringer?

4.3 Åpen, verdistyrt og samfunnsansvarlig

Globaliseringen har gitt oss en verden i forandring. Det har resultert i en rekke nye allmenne krav; kravet til åpenhet og offentlig innsyn, krav om å opptre etisk og samfunnsansvarlig og krav til bedre kontroll og etterlevelse. Det vi gjør må være transparente og tåle omverdenens søkelys. Bedrifter, organisasjoner og deres kunder trenger ledere og en organisasjonskultur basert på verdier som forventes integrert og etterlevd. Konsistens etterlyses sterkere enn før; det må være samsvar mellom det du sier og det du gjør. Det forventes synliggjort gjennom adferd og handlinger. Dette krever nye retningslinjer og systemer for kontroll og håndtering av manglende etterlevelse. Medier, ideelle organisasjoner (NGO-er), advokater og offentlige tilsyn er på konstant jakt etter å avdekke feil og dokumentere avvik. Manglende evne til å håndtere dette kan føre til store tap av troverdighet og omdømme. Det fører til en styring av ressursbruken mot kontroll og kriseberedskap, noe som kan gå på bekostning av nyskaping og kreativitet i samfunnet.

4.4 Nye former for samhandling og dialog

Nye måter å tenke samhandling og organisere samarbeid på, vil prege arbeidsformen både i det offentlige, det private næringsliv og i frivillige organisasjoner. Vi skal samarbeide der det lønner seg og der vi trenger det for å bli mindre sårbare. Vi skal samarbeide på tvers av geografiske grenser og på tvers av etater og institusjoner. Det gir nye kommunikasjonsutfordringer. Vi får nye målgrupper å kommunisere med, og vi må etablere nye arenaer for å oppnå dialog med våre samarbeidspartnere. En god kommunikasjonsflyt er en kritisk suksessfaktor i all samhandling.

Vi har i dag langt flere og langt mer effektive kommunikasjonskanaler enn tidligere, og tilgang på informasjon er uendelig. Allikevel er det langt mer krevende å kommunisere med omverdenen. Vi må parallelt ta i bruk flere kommunikasjonskanaler og budskapet tilpasses de ulike kanalene og de enkelte målgruppene for å nå frem.

Med internett har vi fått en global kommunikasjonskanal. Mye av kommunikasjonen som tidligere foregikk via post, foregår nå via e-post eller bruk av internett. En kommunikasjonskanal tilgjengelig 24 timer i døgnet, 365 dager i året, setter nye krav til måten vi tilrettelegger vår kommunikasjon med omverdenen på både når det gjelder innhold, struktur og tilgjengelighet. Sosiale medier er i sterk fremvekst og tas i bruk for alt fra meningsutveksling, til indirekte markedsføring og valgkamp. Chatting og nettmøter gir mulighet for umiddelbar tilbakemelding.

5 FØRINGER FOR PLANARBEIDET

Føringer for planarbeidet er gitt gjennom kommunens egne prioriteringer og i statlige pålegg.

5.1 Kommunens politikk

5.1.1 Langsiktig arealstrategi

I valgt langsiktig arealstrategi har kommunestyret vedtatt at hovedtyngden av bolig- og næringsutviklingen i Lier skal skje på Lierstranda og i Lierbyen gjennom omdisponering og fortetting av eksisterende byggeområder. Tettstedene på Tranby, Lierskogen og i Sylling skal styrkes, og øvrig skolekretser skal ivaretas gjennom boligbygging som er tilstrekkelig for å vedlikeholde befolkningsgrunnlaget.

Næringsutviklingen skal i hovedsak skje på Lierstranda og Gullaug, samt ved fortetting i eksisterende næringsområder.

Dette forutsettes å gi tilstrekkelig kapasitet for utbygging i de neste 20 år eller mer.

Utbyggingsprosjekter, både av bolig og næring, skal fortrinnsvis satse på fornybare

Foto: Terje Løchen

for arbeidet gjennom hele planprosessen, og konkretiseres i tekstdelen og arealdelen med bestemmelser og retningslinjer.

energikilder og vannbåren varme, slik at Lier får et mer bærekraftig energiforbruk. "Grønne Lier" må ha rent vann. Det skal fortsatt satses på avkloakking av Lierelvas nedbørsfelt og restriksjoner på alle former for utslipp til elva.

5.1.2 Miljøkrav

Ved forrige rullering av kommuneplanen ble det utarbeidet miljøkriterier til kommuneplanleggingen for å sikre en bærekraftig utvikling. Kriteriene har fremdeles gyldighet og legges til grunn

Hovedpunktene i miljøkravene:

1. Utforming og plassering av utbyggingsområder og enkelte byggetiltak skal sikre at grønnstruktur, jordbruksareal, biologiske mangfold og estetiske kvaliteter bevares
2. Redusere veksten i energi- og ressursforbruket
3. Utvikle boligområdene og tettstedene til samfunn med livskvalitet og mulighet for samhandling
4. Redusere forbruk av helse- og miljøskadelige kjemikalier og stoffer
5. Liers utvikling skal vurderes i et regionalt og globalt perspektiv

5.2 Statlige retningslinjer og pålegg

5.2.1 Klima og miljø

Klimaet blir varmere globalt, og det er bred enighet om at menneskeskapt påvirkning er en viktig årsak. De negative konsekvensene i Norge blir langt mindre enn i andre deler av

*Staten sier at kommunen påvirker
20 – 25% av nasjonale utslipp.*

*Ny naturmangfoldlov foreslår
felles regler for forvaltning av all
natur, også utenfor
verneområdene.*

verden. Likevel har vi to viktige utfordringer; å hindre ytterligere temperaturøkninger ved å redusere klimagassutslippene drastisk, og å tilpasse det fysiske samfunnet til de endringene som er i gang.

Kommunene forventes å spille en viktig rolle i å få ned klimagassutslippene. Miljøverndepartementets utkast til statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging i kommunene (tilsvarende tidligere rikspolitiske retningslinjer) tydeliggjør kommunenes ansvar.

Formålet med disse statlige planretningslinjene er:

- a) sikre at kommunene går foran i arbeidet med å redusere klimagassutslipp
- b) sikre en mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunene
- c) sikre at kommunene bruker alle sine roller og virkemidler i arbeidet med å redusere klimagassutslipp

Naturmangfoldloven (Ot.prp. nr 52 (2008-2009)) ligger til behandling i Stortinget med regler om bærekraftig bruk og vern av norsk natur. For første gang foreslås felles regler for forvaltning av all natur, også utenfor verneområdene. Loven gir nye muligheter til å ta vare på truede arter og naturtyper, samt å ta bedre grep om de fremmede skadelige artene. Loven bidrar også til en klarere prioritering av hva det er viktigst å ta vare på og hva som er mindre viktig. Det blir krav om handlingsplaner og kunnskapsbasert forvaltning. Slik forvaltning vil skje gjennom en kombinasjon av naturmangfoldloven, plan- og bygningsloven og sektorlover. Kommunene vil få en sentral rolle i dette.

5.2.2 Fra reparasjon til forebygging – folkehelseaspektet

Stortingsmelding nr. 16 (2002-2003) ”Resept for et sunnere Norge” retter søkelyset mot den store helsepolitikken; forebygge mer for å reparere mindre. Offentlige helse- og omsorgstilbud har i hovedsak bestått av å behandle helseproblemer og yte pleie til pleietrengende. Det som skjer fort og er akutt, har fått oppmerksomhet og prioritet i helsetjenesten. Nå rettes oppmerksomheten mot forholdet mellom behandling og forebygging. Forebyggende tiltak vil øke livskvaliteten for mange og bidra til å begrense utgiftene til flere av velferdsordningene.

I Finansdepartementets Perspektivmelding 2009 er det satt opp en 10-punkts strategi for å møte de langsiktige utfordringene; å vri ressursinnsatsen fra reparasjon til forebygging er punkt 10 i denne strategien.

I økende grad satser man nå på langsiktig forebyggende helsearbeid blant annet for å sette personer med ulike pleiebehov i stand til å klare seg selv i eget hjem lenger enn tidligere. Dette følger av en erkjennelse av at god helse og selvhjulpenhet er goder som bidrar til økt livskvalitet for den enkelte, og er nødvendig for å møte framtidens helseutfordringer. Forebygging krever innsats på flere arenaer, også utenfor helsetjenesten. Helse- og omsorgsdepartementet legger fram "Samhandlingsreformen" som Stortingsmelding i juni 2009. Denne reformen går mer og mer i retning av en kommunehelsetjenestereform med fokus på en helhetlig og sammenhengende tjeneste. Dette vil få konsekvenser for kommunens tjenester.

5.2.3 Rikspolitiske retningslinjer (RPR)

Regjeringens politikk i ulike plansammenhenger blir uttrykt gjennom rikspolitiske retningslinjer som gir føringer for kommunenes planarbeid på alle nivåer. Noen som er særlig viktige i kommuneplansammenheng er:

RPR for samordning av areal- og transportplanleggingen

RPR for barns rettigheter i planleggingen

RPR for planlegging i strandsonen langs

Oslofjorden

RPR for Osloområdet (avløses av ny markalov i løpet av året)

RPR for etablering av kjøpesentre (samt Fylkesdelplan for senterstruktur og kjøpesentre, som er utarbeidet med utgangspunkt i retningslinjen)

5.2.4 Styrket jordvern

Da regjeringen Stoltenberg tiltrådte, sendte den et brev til alle landets kommuner. I brevet klargjorde regjeringen at den hadde satt som mål at omdisponeringen av dyrket mark skulle være halvert innen 2010 i forhold til 2006-nivået. Det forplikter kommunene, ikke minst Lier som har noe av landets beste matjord.

Grønne Lier for alle innbyggere.

Hvilke utfordringer gir det for:

Stedet, menneskene og næringslivet?

Grønne Lier revitaliseres.

Lier skal være en foregangskommune og profilert miljøkommune.

Lier - et framtidig lavutslippssamfunn

6 SAMFUNNSDELEN

Samfunnsdelen består av de tre hovedkapitlene ”Grønne Lier for alle innbyggere – stedet”, ”Menneskene” og ”Næringslivet”.

Kapitlet ”Grønne Lier for alle innbyggere – stedet” beskriver de hovedutfordringene Lier står overfor. Det gjør kort rede utviklingen vi ønsker for Lier, og setter mål for arealbruken, stedsutviklingen, ivaretagelsen av miljøet, og energibruken i planperioden.

Kapitlet ”Mennesket” beskriver utfordringene vi ser for de som bor her i en tid hvor samfunnet er i stadig endring. Det beskriver kort hvordan vi vil ha det, og hvordan vi mener vi skal møte utfordringene knyttet til folkehelse, krav om kompetanse, deltakelse i samfunnsliv og demokratiske prosesser.

Kapitlet ”Næringslivet” beskriver utfordringene med å skape et næringsliv som er tilpasset oss som bor i Lier, sikre næringslivet utviklingsmuligheter og ivareta Liers landbruk som en viktig del av næringslivet også fremover. Det beskriver kort den utviklingen vi ønsker, og setter mål for planperioden.

6.1 ”Grønne Lier for alle innbyggere” – stedet

Selv om Grønne Lier er et velkjent og innarbeidet begrep for de fleste liungene, finnes det mange ulike fortolkninger av visjonen.

Utfordring: Skal visjonen Grønne Lier ha betydning som identitetsskaper og veiviser, er det avgjørende at det ”grønne” gis et tydeligere innhold og betydning enn i dag.

Lier har de siste 10 årene vært en foregangskommune og profilert miljøkommune. Stadig nye klima- og miljøutfordringer har ført til at flere og nye aktører og kommuner tar grep for å markere sitt miljøengasjement. Skal Grønne Lier opprettholde og styrke sin posisjon, må profilen revitalisere. Det ”grønne” må gis et tydeligere innhold. Vi må utvikle oss fra et fossilbasert forbrukssamfunn til økologisk balansert lavutslippssamfunn. Det vil forsterke den allerede grønne profilen til Lier; landbrukskommunen og den landlige, grønne dalen med flotte tur- og rekreasjonsområder. Skal Lier ta en slik posisjon, må kommunen ta de rette valgene og prioritere grønne kvaliteter og bærekraft. Den grønne profilen må forankres og gjennomsyres både lokalsamfunnet og virksomheten Lier kommune. Med de trender og føringer

klima- og miljø har for fremtiden, kan en slik satsing på sikt gi Lier store fordeler, og bygge ytterligere stolthet og attraktivitet rundt Grønne Lier.

Utfordring: Velger Lier å satse på å bli lavutslippssamfunn for å forsterke den grønne profilen, vil det kunne kreve store investeringer i en startfase. På sikt kan investeringene gi gode avkastninger, både for klimaet, miljøet og for Lier. Det å være tidlig ut, kan dessuten gi fordeler i form av ulike støtteordninger.

6.1.2 Tettsted

Liers tettsteder ligger spredt mellom landbruksarealene i dalen. De fleste er nokså små og har dårlig tilbud av service og fritidsaktiviteter. Det er et problem, ettersom tettstedene forutsettes å skulle danne kjerner for servicetilbudet. Fordi arealene i tettstedene er delt på mange eiere, er det vanskelig å få utnyttet de tomtereservene som faktisk ligger der.

Utfordring: Fortette og utvikle tettstedene i forståelse og samarbeid med grunneiere, beboere og næringslivet.

Utfordring: Videreutvikle Lierbyen som kommunesentrum, blant annet ved å bygge kulturhus.

6.1.3 Nærmiljø

Liers nærmiljø er ikke ensartet. Langs hovedfartsårene er det de siste 30 – 40 årene etablert ”nye” nærmiljø med ”bypreg”. Mindre sentralt ligger nærmiljø preget av lang utvikling og et landlig miljø. Den videre utviklingen i lokalsamfunnene vil bli påvirket av hvor mye og hvor fort Lier vokser. Blant ”nye” liunger vil mange ha sin arbeidsplass og sitt nettverk utenfor kommunen, og deres tilhørighet vil være vendt

mot Oslo og i noen grad Drammen.

Utfordring: Videreutvikle dagens engasjement og innsats ut fra det enkelte nærmiljøets særpreg, slik at alle gis mulighet til aktivitet og føler trygghet i nærmiljøet.

Et typisk trekk i vår tid er at nærbutikkene stenges og postkontorer legges ned og bensinstasjoner og banker automatiseres. I en slik utvikling er det viktig å etablere nye møtesteder. I en verden der man lettere kan komme i kontakt med likesinnede over internett enn med folk i nabolaget, blir det en utfordring å engasjere befolkningen i nærmiljøet.

Utfordring: Bevare og skape møteplasser og engasjement tilpasset nye livsformer og behov.

Frykten for vold og annen kriminalitet er mer utbredt enn hva den reelle forekomsten skulle tilsi. Det er derfor like viktig å legge til rette for trygghet som å bekjempe kriminalitet.

Sosiale nettverk og trygge fysiske miljø

God forbindelse til skog og mark

Vekst og vern er en stadig utfordring

Både det sosiale og fysiske miljøet må gi følelse av trygghet. I noen nærmiljøer kan enkelte grupper virke dominerende og truende. Ensidig fokusering på en gruppe som problemgruppe kan føre til utstøting av denne gruppa, og nye problemer både for dem selv og omgivelsene de ferdes i.

Utfordring: Legge til rette for sosiale nettverk på tvers av alder, etnisk bakgrunn og interesser, uformell sosial kontroll, og utvikle fysiske miljø som gir mulighet for samhandling og trygghet.

Lokalsamfunnene i Lier har god forbindelse til skog og mark. Det er akseptabel avstand til rekreasjonsområder av høy kvalitet, og områder hvor barn kan leke. Noen steder vil det være konflikt mellom dyrket mark og tilgjengelighet til rekreasjonsområder. Dette gjelder særlig tilgjengeligheten til deler av Lierelva, andre elver og /bekker og deler av grønnstrukturen i kulturlandskapet i dalbunnen. Dette må aksepteres i et aktivt jordbruksområde som Lier. I Ytre Lier er adkomstmulighetene til deler av strandområdene blitt avskåret på grunn av vei-, jernbane- og havneutbygging.

Utfordring: Bevare og skape rekreasjonsområder og -anlegg som knytter alle aldersgrupper til nærmiljøet. Bedre allmennhetens adkomstmuligheter til strandområdene.

6.1.4 Vekst og vern i Grønne Lier

”Alle” vil ha en bit av Lier. På grunn av sentral beliggenhet på Østlandet og gode transportmuligheter er kommunen svært attraktiv for næringsutvikling. Beliggenheten gjør den også attraktiv for familier som ønsker å bosette seg her, med gode jobbmuligheter, kommunikasjoner, og et variert kulturtilbud innenfor korte avstander.

Lier har valgt ”Grønne Lier for alle innbyggere” som sin visjon. Vi har Norges beste matjord og et markedsrettet og sterkt landbruksmiljø. Disse kvalitetene skal opprettholdes – det er førsteprioritet i arealdisponeringen. Hele Lierbygda har store natur- og kulturkvaliteter som vi ønsker å ivareta, til beste for befolkningen.

Det er stor etterspørsel etter arealer til næringsutvikling, ikke minst fordi Lier er stedet der veier møtes. E18, RV 23 Oslofjordforbindelsen, jernbane og havn gir press på arealene, men kommunen har få større arealer som egner seg for næringsvirksomhet.

Etterspørselen etter boliger er stor i hele hovedstadsregionen, også i Lier. Spesielt er det stor etterspørsel etter eneboligtomter. Infrastrukturen i eneboligområder tar

forholdsvis stor plass og fører, sammen med selve eneboligtomtene, til at arealforbruket til eneboliger blir vesentlig høyere enn ved andre utbyggingsformer.

Lier har knapphet på arealer til utbygging. Dalføret består av dyrket mark av beste bonitet, og marka på begge sider av dalen er produktive skogsområder med sterke friluftsinnteresser. Vestmarka og Kjekstadmarka er vernet mot utbygging. De arealer som blir igjen som mulige nye byggeområder er liene mellom dyrket mark og marka. De er bratte og eksponerte, og de er dyre å bygge ut. Dette begrenser kommunens muligheter til å velge nye utbyggingsmønstre.

Utfordring: Utvikle Lierstranda til et godt sted å bo og et godt sted for fremtidens næringsutvikling i Lier.

Utfordring: Hvordan skal vi utvikle Grønne Lier i presset mellom vekst og vern.

Utfordring: Velge utbyggingsmønster når hensynet til markagrensen, dyrket mark, verneområder og friluftsinnteresser skal ivaretas.

Utfordring: Legge boligområdene nær skole, fritidstilbud og offentlige kommunikasjoner.

Utfordring: Ivareta behovene de svakere stilte gruppene i kommunens har for gode boliger, kultur og fritidsaktiviteter.

Flere av Liers bedrifter er i ekspansjon og etterspør arealer til utvidelse. Det er det ikke alltid lett å finne siden mange bedrifter ligger inneklemt i jordbruksarealer eller annen bebyggelse. Det vil i lang tid vil være nok boligarealer, men knapphet på næringsarealer.

Utfordring: Finne areal som opprettholder næringslivets vekstmuligheter, og plassere rett bedrift på rett sted.

6.1.5 Et bærekraftig samfunn – klima og miljø

Utviklingen av Liersamfunnet går ikke i bærekraftig retning. Livsstilen vår medfører høyt og økende forbruk av varer og energi. Det gir stort ressursuttak, store avfallsmengder og høye utslipp til luft, jord og vann.

Livsstilen medfører også inaktivitet og helseproblemer som fedme, aldersdiabetes og andre livsstilssykdommer i en spiral der faktorene både utløser og følger av hverandre.

Velstand, økonomisk vekst og individets frihet er kvaliteter vi holder høyt, men som samtidig representerer en del av kjernen i miljøutfordringene.

Bærekraftsbegrepet er også knyttet til bevaring av stedenes kulturhistorie og byggeskikk i form av kulturminner og kulturmiljøer. Det har betydning for tilhørighet og stedsidentitet, og for lokalbefolkningens engasjement og medvirkning i arbeidet med å bevare og videreutvikle

Reduksjon i miljøbelastningene krever vilje og handlekraft både hos myndigheter og enkeltindivider

70 % av de lokale klimagassutslippene kommer fra mobile kilder.

90% av Liers globale klimagassutslipp skjer utenfor kommunegrensen.

gode lokalmiljøer. Gode lokalmiljøer med godt utformet fysisk miljø har betydning for utvikling av aktive og gode lokalsamfunn, som igjen virker forebyggende for utvikling av sosiale problemer og sykdom.

Noen har stor tro på at teknologisk utvikling vil gjøre det mulig med fortsatt vekst, mens andre mener at vi er på overtid med å sette i verk tiltak for å redusere miljøbelastningene. Det er ikke teknologiske begrensninger som hindrer oss i å gjøre de nødvendige grep overfor klima- og miljøutfordringene. Begrensningen er vilje og handlekraft hos både myndigheter og enkeltindivider.

Utfordring: De valg vi må gjøre for å sikre Lier mer bærekraftig utvikling kan føre til politiske og sosiale konflikter.

Lier har gjennom et tiår vært en profilert miljøkommune og foregangskommune, basert på deltakelse i ulike pilotprosjekter, vedtak av høye ambisjoner og gode tiltak. Vi kan vise gode resultater på mange områder innenfor temaet bærekraftig utvikling.

Miljøutfordringene har ikke blitt mindre. Nye aktører og kommuner tar nye grep. Å være ”miljøkommune” innebærer å ligge i tet.

Utfordring: Hvordan skal vi klare å være foregangskommunen som tør å ta de riktige valgene og prioritere grønne kvaliteter og bærekraft, og som viser i praksis at det går å dreie utviklingen i riktig retning og i nødvendig grad?

Utfordring: Å omsette i praktisk handling (både i Liersamfunnet og i kommunal virksomhet) det ansvaret vi ønsker å ta for det globale og lokale miljøet.

De menneskeskapte klimagassutslippene kommer i hovedsak fra forbrenning av fossilt brensel, enten til energiproduksjon, oppvarming, transport eller prosessformål. Utslipp fra landbruk og avfallsdeponier kommer i tillegg. Energiproduksjon og energibruk er det helt sentrale elementet i klimaproblematikken. Forhold rundt økonomi, ressursknapphet og forsyningssikkerhet forsterker betydningen av en aktiv holdning på energiområdet.

Forbruk og virksomhet blant innbyggere og næringsliv i Lier forårsaker i stor grad utslipp utenfor kommunens grenser. De direkte utslippene fra transport, energibruk og produksjon innenfor kommunens grenser utgjør kun ca 10 % av de

samlede globale utslippene. De store indirekte utslippene styrker betydningen av lokal energibruk og generelt forbruk.

Tiltak for å redusere klimagassutslippene og dreie energisystemet i mer bærekraftig retning må rettes både mot eksisterende utslippskilder og infrastruktur, og ikke minst mot å forhindre at det etableres nye utslipp, nytt energiforbruk og mindre ønskelige energiløsninger. Det er der kommunen har størst innflytelse.

Utfordring: Utvikle oss fra fossilbasert forbrukssamfunn til økologisk balansert lavutslippssamfunn.

Lier vil vektlegge at det treffes langsiktige, miljøriktige valg, og prioritere tiltak som har mest mulig varige effekter og størst mulig ringvirkninger. Dette kan ha konsekvens for oppfatningen av hvilken frihet innbyggere og næringsliv skal ha. Vi har vanskelig for å ta innover oss at dagens handlinger, hver for seg og i sum, vil ha vesentlig betydning for livsgrunnlag og livskvalitet for kommende generasjoner.

Samfunnsplanleggingen har et langsiktig perspektiv. Vi skal både ta vare på vår historie via kulturminner og kulturlandskap, og vi skal skape nytt og åpne for en utvikling som gjør at

fremtidens innbyggere med stolthet kan se tilbake på det som skjedde i Lier i første del av dette århundret. Dette stiller krav til at vi tar reflekterte, helhetlige planhensyn og vurderer endringer og utbygginger både i et historisk og et estetisk, miljømessig perspektiv.

Utfordring: Balansere vern og utvikling i forhold til kulturmiljøer og kulturminner etter grundige vurderinger av hvilke områder og enkeltminner som er særlig verdifulle.

Utfordring: Sikre ivaretagelse av estetikk og miljøhensyn i utbyggingssaker og drift via bruk av en sjekkliste for miljø og estetikk. Sjekklisten legger vekt på de langsiktige effektene, helhet og sammenheng som grunnlag for de gode valgene.

6.1.6 Transport

Sterk økonomisk vekst og sterk privatøkonomi fører til økende transportbehov i samfunnet, også i Lier. Biltrafikken er økende, mens kollektivtrafikkens andel blir redusert. Drammensregionen er et unntak hvor kollektivtrafikken så vidt har holdt stand.

Utfordring: Følge opp intensjonene i rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging i Lier. Dersom ikke veksten i biltrafikken reduseres eller flater ut, vil det bli behov for omfattende veibygging inkludert gang- og sykkelstier i hele Lier i et 30-40-års-perspektiv. Imidlertid er det visse behov i transportsystemet som bør fylles så raskt som mulig, både med hensyn til framkommelighet, miljø, helse og trafiksikkerhet.

Utfordring: Øke andelen av kollektivbruk, gange og sykling i persontrafikken.

Utfordring. Få støyskjermet E18 og hovedveiene i ytre Lier samt redusere barriereeffekten fra eksisterende transportsystemer.

Liers grønne profil skal ivaretas ved at dyrket og dyrkbar mark skjermes mot nedbygging, og jordbrukets kulturlandskap bevares.

Lierstranda blir fjordby. Dette innebærer:

Miljøoppyrdding, fremtidsrettet kollektivsystem og annen infrastruktur og bygging etter lavutslippsstandard

Støy fra E18 og øvrige hovedveier i ytre Lier er det største helseproblemet i Lier. Veksten i biltrafikken har vært formidabel de siste 20-30 årene og synes ikke å avta. Eksos og støy fra biltrafikken er både et lokalt og et globalt miljøproblem. Tidvis er luftforurensningen i deler av ytre Lier høyere enn angitte grenseverdier. Veier, jernbane og havnevirksomhet er ofte barrierer for både folk og dyr. Etablering av transportsystemene medfører arealforbruk – ofte på bekostning av biologisk mangfold og dyrka mark.

Utfordring: Få støyskjermet E18 og hovedveiene i ytre Lier, samt redusere barriere-effekten fra eksisterende transportsystemer. Større vekt på miljøhensyn ved planlegging og etablering av nye transportsystemer.

6.2 Mål for stedet Grønne Lier i planperioden

Bevare

Lier skal være en ”grønn dal” med klare grenser mellom tettbebygde sentrumsområder og landlige omgivelser.

Liers grønne profil skal ivaretas ved at dyrket og dyrkbar mark skjermes mot nedbygging, og jordbrukets kulturlandskap bevares.

De markerte grøntdragene i Lier skal bevares, særlig:

- mellom Nøste, Stoppen, Lierstranda og Kjellstadorrådet
- mellom Kjellstadorrådet og Lierbyen
- mellom Lierbyen og Tranby
- mellom Tranby og Lierskogen
- langs grensen med Asker
- dalbunnen på østsiden av Ringeriksveien, mellom RV 23 og Lier sykehus
- viltkorridoren på Gjellebekk skal reguleres

Vi skal på en aktiv måte ivareta vårt ansvar for å beskytte det biologiske mangfoldet og økosystemene mot forurensning, overbeskatning, nedbygging og kultivering.

Utvikle

Lierstranda-utviklingen skal gjennomføres som et høyt profilert miljøprosjekt som ivaretar tre forhold; miljøoppyrdding, utvikling av et fremtidsrettet kollektivsystem og annen infrastruktur, og bygging av lavutslippsbyen, en allsidig fjordby som er forut for sin tid.

Kommunesenteret Lierbyen skal styrkes ved bygging av kulturhus.

Nye utbyggingsområder skal lokaliseres nær kollektivårer og gang- og sykkelveier, skole og fritidstilbud.

Lier kommune skal legge til rette for sykling som et reelt alternativ til bilbruk, blant annet fullføre utbyggingen av et hovednett av gang- og sykkelveier.

Lier kommune skal arbeide for økt trafiksikkerhet og trygge skoleveier for alle barn i Lier.

Strandarealene langs Drammensfjorden skal gjøres tilgjengelig for allmennheten.

Utbyggingsområder skal ha en god grønnstruktur og korridorer til utmark og rekreasjonsområder.

Lier skal ha trygge og aktive nærmiljø som inspirerer til samhold og samhandling på tvers av alder, etnisk tilhørighet og interesser.

I nye boligfelt skal lekeplasser, grøntområder og fellesareal være ferdigstilt når første bolig tas i bruk.

Bærekraft

Arealplanleggingen skal legge til rette for redusert transport, energibruk og forurensende utslipp til luft og vann. All utbygging skal skje på en bærekraftig måte.

All arealplanlegging og utbygging skal ivareta hensyn til et godt vannmiljø. Nye næringsbygg og boliger skal tilknyttes offentlig avløpsnett, og eksisterende utslipp skal kartlegges og utbedres i samsvar med forurensningsforskriftens krav.

Lier skal bli et lavenergi- og lavutslippssamfunn. Vi skal utnytte vårt lokale handlingsrom og ta vår del av ansvaret for å begrense den globale oppvarmingen. Vi skal redusere vesentlig både de direkte klimagassutslippene i Lier og de øvrige globale utslipp som alle forårsakes av forbruk og virksomhet blant innbyggere og næringsliv.

Tiltak og utvikling skal innrettes mot målet om 90 % reduksjon av lokale stasjonære klimagassutslipp, og 20 % reduksjon av mobile utslipp og stasjonært energiforbruk innen 2020. (referanseår 1991).

Ny utbygging skal gi lavest mulig økning i klimagassutslipp og energibehov. Liers attraktivitet skal utnyttes i miljøets tjeneste. Kommunal virksomhet skal gå foran.

Vi skal bidra til omlegging av det lokale energisystemet til økt fleksibilitet, redusert avhengighet og økt frigjøring av elektrisitet, og økt bruk av nye fornybare energikilder som bioenergi, solenergi og varmepumpeteknologi (for utnyttelse av bl.a. grunnvarme og fjordvarme).

Kommuneorganisasjonens evne til å gjøre Lier til en foregangskommune på klima og miljø skal styrkes. Energi- og klimaplan og andre temaplaner fastlegger mer detaljerte målsettinger og tiltak.

Forvaltning av Lier kommunes eiendommer skal vurderes på nytt i lys av den strategiske betydning de har i en offensiv utviklings- og miljøpolitikk.

Folkehelse er overskudd av livsglede og energi i forhold til hverdagens krav.

Figuren viser sammenhengen mellom individets ansvar for egen helse og samfunnets ansvar for å legge forholdene til rette. Samfunnet skal legge forholdene til rette slik at bakken ikke blir for bratt. (Petter F. Hjort)

"Det er enkelt å starte med kroppen, og det skal ikke så mye til for å kjenne at det virker" (Hippokrates, 400 år f.Kr)

"Nærhet til grøntarealer reduserer stressnivå"

Gapet mellom de som får det til og de som mislykkes øker.

6.3 Menneskene

De menneskene som bor i Lier er en like sammensatt samling individer som det vi finner i landet. Her bor det unge og gamle, friske og mindre friske, fattige og rike, etniske norske og innvandrere fra alle verdenshjørner. Alle har sine ønsker, alle har sine behov og noen trenger hjelp til å oppfylle dem. Kommunens rolle er å forvalte lover og regler, legge til rette for gode og trygge omgivelser og yte tjenester til de som trenger det.

6.3.1 Folkehelsa

Følgende utsagn kan være et utgangspunkt for å tenke folkehelse i kommuneplanen.

"Forebyggende arbeid er i alt vesentlig politikk, og all politikk er i virkeligheten helsepolitikk, fordi alle beslutninger berører helsen, enten det dreier seg om bolig, sysselsetting, samferdsel, økonomi eller undervisning" (Peter F. Hjort).

Hovedmålet med folkehelsearbeidet er flere leveår med god helse i befolkningen som helhet, og reduserte helseforskjeller mellom sosiale lag, etniske grupper og kjønn.

Lier har alle forutsetninger for å kalle seg en helsefremmende kommune om vi legger til grunn kommunens visjon, beliggenhet og muligheter, satsing på skole, kulturtilbud, samt idrett og friluftsliv som grunnlag for rekreasjon og opplevelse.

Utfordringer:

Utvikle og forankre et tverrsektorielt folkehelsearbeid i kommunen.

Utvikle et Liersamfunn som legger til rette for positive helsevalg og sunn livsstil.

Redusere sosial ulikheter i befolkningens helse gjennom å igangsette nye og videreutvikle eksisterende lavterskeltiltak for befolkningsgrupper.

Utfordring: Ivareta en bevisst areal- og transportplanlegging som gir redusert miljøbelastning og redusert motorisert transportbehov. Øke hverdagsaktiviteten og bedre befolkningens helse gjennom å anlegge flere gang- og sykkelveier og stimulere til økt bruk av de eksisterende.

Lier kommune ligger godt an på levekårsindeksen, og det tilsier at liungene gjennomsnittlig har det bra materielt, sosialt og helsemessig. Sett i et folkehelseperspektiv er sosiale ulikheter et problem også i Lier. Sosial ulikhet i helse betyr at menneskers livssjanser i dobbelt forstand er redusert og

innebærer et brudd med prinsippet om sjanselighet. Dårlig helse forhindrer et aktivt, skapende og produktivt, sosialt deltagende liv.

Utfordring: Som i landet for øvrig er god helse ulikt fordelt mellom sosiale grupper i befolkningen i Lier. Kommunen har en forholdsvis stor gruppe innvandrere og flyktninger som skal ivaretas og integreres. Forskning og sammenligningstall viser blant annet at denne gruppen har store helseutfordringer som kommunen må ivareta. I et folkehelseperspektiv er utjevning av sosiale ulikheter i befolkningens helse et satsingsområde.

6.3.2 Sosiale utfordringer; flere eldre og flere innvandrere

De fleste i Lier har det bra materielt, sosialt og helsemessig, men noen sliter, ofte med sammensatte problemer knyttet til sosiale forhold, fysisk og psykisk helse, skole, arbeid og økonomisk trygghet. Lier ligger helt i toppen i fylket når det gjelder gjennomsnittlig inntekt og formue. Det er imidlertid stort sprik mellom de høyeste og laveste inntektene, og det kan også påvises noen geografiske forskjeller. Arbeidsledigheten er lav, men for den som blir rammet er det alvorlig. Det kan føre til at både personen og familien også får andre problemer av sosial eller helsemessig karakter. Det er en klar sammenheng mellom individuelle problemer og manglende tilknytning eller deltakelse i lokalsamfunnet, selv om manglende deltakelse ikke nødvendigvis fører til problemer.

Utfordring: Hvordan motvirke at noen sakker lenger akterut og ikke får blitt med på utviklingen mot bedre utdanning, inntekt og helse.

Utfordring: Lier kommune skal bidra med bolig for innbyggere som trenger bistand på boligmarkedet. Dette for å utjevne forskjeller mellom de høyest og lavest lønnede og bidra til at rusmisbrukere får en god rehabiliteringsfase og en trygg tilværelse.

Barnevernstjenesten har opplevd en økning i antall saker og en økning i kompleksitet i sakene de siste ti årene. En sammensatt problematikk hos foreldre ofte kombinert med rus og psykiatri er økende. De sosiale forskjellene øker. Barnevernet har også hatt en økning i antall saker av skulk i skolen. Det er et økende behov for fritidstilbud til denne gruppen og et generelt behov for forebyggende arbeid og tidlig innsats.

Utfordring: Klare å gi et godt og tilbud til alle barn, også i familier som sliter.

Foto: Microsoft

Andelen av eldre i befolkningen vil også øke i Lier. Det å bli gammel betyr ikke at man må få det dårlig, men de fleste opplever et tidspunkt hvor de trenger hjelp for å klare hverdagen, og mange får behov for plass i institusjon. I tilflytterkommunen Lier bor det mange som ikke har familienettverk rundt seg. De kan komme til å lide under ensomhet og sosial avsondrethet når det tynnes i nettverkene av venner og bekjente, og når bevegelsesmulighetene begrenses. Mange eldre har store boliger og hager som etter hvert blir en byrde å ta vare på. De vil trenge mer tilpassede boliger, og helst uten å måtte flytte for langt.

Utfordring: Hvordan skal vi klare å sikre våre eldre utfoldelsesmuligheter og et godt og aktivt liv. Hvordan skal vi legge til rette for tilpassede boligtyper for alle livets faser i Liers ulike lokalmiljøer.

Innvandringen til Lier har økt de senere årene og vi har nå mer enn 10 % av befolkningen med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Mange har kommet hit for å bosette seg og etablerer seg godt. Det er likevel en tendens til at de som har en bakgrunn som er svært ulik vår, får de dårligste jobbene og dermed dårligere økonomi, boforhold og helse.

Andre kommer som asylsøkere og flyktninger. De forsøker å komme seg bort fra områder med ufred eller ødelagt livsgrunnlag, og har ofte som utgangspunkt at de tenker å bli bare til forholdene på hjemstedet har bedret seg og det blir mulig å dra tilbake. Dette midlertidige, i tillegg til store ulikheter i kultur, gjør at de ofte ikke finner seg til rette i det norske samfunnet.

Utfordring: Hvordan kan vi unngå at innvandrere fra land utenfor Europa blir en ny underklasse som får dårligere sjanser enn resten av samfunnet til å skaffe seg et sikkert utkomme, gode boforhold og god helse.

Utfordring: Lier kommune vil styrke sitt fokus på utfordringer knyttet til ulike gruppers kvinnesyn. Ulik bakgrunn får ikke rettferdiggjøre mindre grad av frihet og likeverd for noen kvinner i Lier. Informasjon og andre aktive tiltak for å gi alle Lier-kvinner de samme rettigheter og muligheter skal videreføres og videreutvikles.

En gruppe som har vokst seg stor de siste årene er arbeidsinnvandrere fra europeiske land. Noen av dem har slått seg ned og hentet familien hit. De finner seg til rette uten store vansker og er selvhjulpne fra første dag. Andre kommer på korttidskontrakter for å arbeide her noen måneder for så å dra hjem igjen. De siste årene har det blitt avdekket flere tilfeller der arbeidsinnvandrerne er blitt grovt utnyttet av mellommenn, og har hatt uverdige boforhold. Et annet forhold som har fått oppmerksomhet, er faren for at underbetalte arbeidsinnvandrere fra Østeuropeiske land fortrenger landets egne innbyggere fra arbeidsmarkedet.

Utfordring: Med et helt åpent arbeidsmarked i EØS-området vil det bli en utfordring for det norske samfunnet å sikre at arbeidsinnvandrere får akseptable lønns- og boforhold.

6.3.3 Frivillig arbeid – deltakelse i samfunnslivet

Det har lenge vært en tendens til mindre deltakelse i foreningslivet og i politisk virksomhet. Valgdeltakelsen har gått ned og lå i overkant av 60 % ved siste kommunevalg. I det skiller ikke Lier seg vesentlig fra andre kommuner i regionen. Færre deltar på folkemøter og har meninger i saker av generell karakter. I saker som har konsekvens for nærmiljøet der man bor, eller angår skole og andre tjenestetilbud, er engasjementet sterkt.

Mange engasjerer seg i frivillig arbeid, og organisasjonstilbudet i Lier har fortsatt stor bredde. Vi har ikke oppdaterte tall for alle foreninger, men ser at antall medlemskap for barn og unge faktisk har økt noe de senere årene. Veksten er innenfor idretten, mens antall korps og tilhørende medlemskap har gått betydelig ned. Samtidig har det blitt større bredde av kulturorganisasjoner. Lier har godt tilbud av idrettsanlegg, og vi tror at dette sammen med solid arbeid fra idrettslagene kan være årsak til økningen.

Deltakelse i foreningslivet varierer med hvilken fase man er i livet. Foreldre deltar i idrettslaget eller skolekorpset så lenge hensynet til barna tilsier det. Mange fortsetter også senere, men ungdom og voksne kjøper i stadig større grad trim på treningssenter og underholdning i markedet.

De senere årene har det i Lier som i landet for øvrig vokst fram flere interesse- og likemannsorganisasjoner innenfor helseområdet. Flere engasjerer seg også som enkeltfrivillige i ulike sammenhenger, delvis via frivilligsentralene som vi i Lier har to av – en generell, kommunal sentral (Lier Frivilligsentral), og en knyttet til Lier Bygdetun spesielt.

Det frivillige engasjementet bidrar til at Lier blir et godt sted å bo. Gjennom dette sikres viktige og levende kultur- og fritidstilbud, og her etableres og bygges møteplasser og sosialt felleskap som igjen gir trygghet, tilhørighet og grunnlag for engasjement og identitet. Lier kommune ønsker å gjøre det enkelt å være frivillig i Lier ved å stille anlegg til disposisjon, gjennom tilskuddsordninger og gjennom tilrettelegging og samarbeid for øvrig. Dette er nødvendig for å opprettholde og utvikle engasjementet. Tilrettelegging og samarbeid tar imidlertid mye tid og krever respekt og samhandlingskompetanse. Forpliktende samhandling gjennom avtaler vil kunne styrke samarbeidet og det totale tilbudet i kommunen

Utfordring: Hvordan skal vi klare å opprettholde og helst øke deltakelsen i valg og andre demokratiske prosesser, og på den måten sikre forankring og legitimitet til de beslutninger som blir fattet.

Utfordring: Hvordan skal vi klare å opprettholde mangfoldet og deltakelsen i foreningslivet slik at det også i fremtiden blir en god arena for sosialt samvær og kulturopplevelser for innbyggere i alle aldre.

Utfordring: Sikre nødvendig og riktig samhandlingskompetanse og ressurser i kommunen.

6.3.5 Kompetanse og omstillingsevne

Utdanning og evne til omstilling blir stadig viktigere for å kunne hevde seg på arbeidsmarkedet. Lier har en velutdannet befolkning sammenlignet med flere av våre nabokommuner, men selv om vi scorer bedre enn landsgjennomsnittet, ligger vi langt bak naboen Asker. Forklaringen på dette ligger nok i at Oslo, Asker og Bærum har en svært høy andel av arbeidsplasser der det er krav om høyere utdanning. Derfor har mange høyt utdannede etablert seg der. Lier er også påvirket av dette, og mange hos oss pendler til slike arbeidsplasser, men effekten blir ikke like sterk hos oss.

Utfordring: Hvordan skal vi klare å opprettholde vår stilling som en attraktiv kommune for høyt utdannede og kompetente familier å bosette seg i.

Utfordring: Hvordan skal vi få etablert flere konkurransedyktige arbeidsplasser for de av våre innbyggere med høyere utdanning slik at de finner det attraktivt å arbeide i egen kommune fremfor å pendle ut.

I Lier, som i landet for øvrig, har det de siste årene vært nedgang i andelen av ungdomskullene som fullfører videregående skole. Om det er en trend som vil vedvare kan vi ikke si, men det gir grunn til bekymring.

Interessen for hestehold i stor og liten skala øker.

Jordsmonn og klima gir Lier et landbruk av nasjonal betydning.

Færre og større driftsenheter.

Landbruksmiljøet i Lier er preget av utvikling og endring.

Utfordring: Å motvirke og snu trenden til at et økende antall ungdommer velger ikke å fullføre videregående skole.

6.4 Ønsket utvikling for de som bor i Lier- slik vil vi ha det!

Lier skal være en god og helsefremmende bostedskommune for alle våre innbyggere.

Lier skal være et trygt sted å bo der ingen skal måtte leve i frykt for kriminelle handlinger eller naturkatastrofer.

Kommunen skal by på godt tilbud av kultur-, idretts- og andre fritidsaktiviteter for alle grupper av mennesker i kommunen, uavhengig av livsfase, økonomi eller sosial tilhørighet.

”Nye” liunger skal få informasjon og kunnskap om Lier og sitt nærmiljø.

6.5 Næringsliv

Lier kommune har lagt vekt på forutsigbarhet og tydelighet i sin kontakt med landbruket og det øvrige næringslivet. Kommunen har bidratt til utvikling gjennom å sikre næringslivet gode arealer med god infrastruktur. Det har vært en viktig prioritet for kommunen å ivareta landbrukets behov for arealsikkerhet.

6.5.1 Landbruk

Jordsmonn og klima i Lier gjør at vi har et landbruk av nasjonal betydning. Det tilsier strengt jordvern og arealforvaltning ut fra nasjonale prioriteringer. Vi ser en tendens til at det blir færre og større driftsenheter i jordbruket, og at bruk med husdyrproduksjon legger ned. Interessen for hestehold i stor og liten skala øker, noen steder til erstatning for andre produksjoner. Både av hensyn til kulturlandskapet og produksjonsgrunnlaget er det ønskelig at omlegging til hestehold primært skjer på tidligere husdyrbruk.

Utfordring: Avklare ønsket utvikling med hensyn til bruksstruktur i landbruket.

Landbruksmiljøet i Lier er mangfoldig og preget av vilje til utvikling og endring. Hver produksjon har sitt fagmiljø som må ha en viss størrelse for å være levedyktig. Det kreves forutsigbarhet i lokale og sentrale rammevilkår for å

oppretholde viljen til investeringer i kompetanse og driftsapparat.

Utfordring: Legge til rette for levedyktige fagmiljøer, med grobunn for utvikling, gjennom gode og forutsigbare rammevilkår.

Stor innflytting til landbrukskommunen Lier gjennom de siste 50 årene har skapt interessemotsetninger. Det klages over at landbruket påfører naboskapet ulemper som støv, støy, lukt, fluer, lys fra veksthus og bruk av plantevernmidler. I utmarka kan det oppstå konflikt dersom hogst og skogsdrift skader løyper og stier. Økt befolkning skaper økt ferdsel i kulturlandskapet. Manglende kunnskaper i befolkningen om landbruksnæringen, og liten respekt for dyrket mark og beitende dyr, kan påføre landbruket betydelig skade.

Utfordring: Finne frem til planløsninger og strategier som hindrer konflikt mellom landbruket og andre grupper i Liersamfunnet. Forbedre og utvikle løpende informasjon og kommunikasjon mellom landbruksnæringen, kommunen og befolkningen.

Jordbrukets kulturlandskap har alltid vært i forandring, i takt med utviklingen i landbruket og samfunnet for øvrig. Konservering av en tilstand er ikke mulig, men stabilitet kan tilstrebes gjennom mest mulig stabile rammevilkår og stram styring av arealbruken.

Klarer landbruket å ivareta arealene mellom jordene, det vil si sikre beiting, unngå inngrep eller nedbygging og ta vare på grønnstrukturen i et jordbruk i forandring?

Endringer i produsentmiljø, driftsformer og eiendomsstruktur vil påvirke kulturlandskapet. Er dette en utvikling kommunen kan og ønsker å styre? Vil økt rovdyrpress og drikkevannsrestriksjoner gi færre husdyr, mindre beiting og økt gjengroing?

For stor infiltrasjon i landskapet vil over tid skape store problemer for landbruket. Er det viktigst å verne absolutt alt jordbrukslandskap, eller å unngå oppdeling og spredt bygging i større sammenhengende områder (unngå: utvikling fra spredte boliger i landbruksområde til

landbruk spredt i boligområder, jfr. Asker/Bærum). Et dilemma er om hensynet til tettsteder eller infrastruktur bør veie sterkere enn jordvernet i enkelte tilfeller, mens jordvernet kanskje bør gå foran i valget mellom å bevare verdifull matjord fremfor å bygge boliger der.

Utfordring: Finne fram til balanse mellom landbruk i forandring og bevaring av kulturlandskapet, samt bevisst strategi for boligbygging i landbruksområdene.

Egnet vanningsvann er avgjørende for en stor del av landbruksproduksjonen i Lier, indirekte også for de landbruksbaserte virksomhetene, eksempelvis Gro industrier og BAMA. Vannkvaliteten i Lierelva er preget av forurensninger.

Utfordring: Fortsette det gode arbeidet som har pågått siden 90-tallet med å sikre at vannkvaliteten tilfredsstiller krav til jordbruksvanning.

Utfordring: Få opparbeidet og oppgradert hovedveisystemet, viktige tverrforbindelser og bedre kollektivtilbudet.

*Landbrukets
produksjonsgrunnlag skal sikres.*

6.5.2 Annet næringsliv

Dagens næringsliv i Lier er svært sammensatt, og har en stor andel av transportbedrifter og handels- og servicebedrifter med stort arealbehov. Mange av bedriftene baserer seg på arbeidskraft som pendler inn i kommunen, mens arbeidstakere bosatt i Lier i stor utstrekning pendler ut. Det må legges vekt på å utnytte ledige arealer, bygninger og innbyggernes kompetanse. Ved nye næringsarealer bør målet være arealøkonomisering og høy utnyttelse.

Utfordring: Begrense areal- og transportkrevende bedrifter, ta hensyn til dyrket mark, og legge til rette for arbeidsplasser som er tilpasset liungenes kompetanse.

For å utnytte mulighetene i Lier er det viktig å se mangfoldet i næringslivet. Det er en utfordring å kunne trekke til seg bedrifter med en bevisst holdning til miljø, og som samtidig skaper effektive og gode arbeidsplasser. Kommunens rolle må være å legge til rette for gode bomiljøer med en god offentlig service- og tjenesteproduksjon.

Utfordring: Legge til rette så Lier blir et attraktivt etableringssted for bedrifter med en bevisst holdning til miljø. Næringslivet i Lier trenger gode kommunikasjoner og et bedre veisystem. Det innebærer at hovedveisystemet må opparbeides så snart som mulig. Det gjelder først og fremst krysset på E18, inkludert kobling til RV 23, og RV 285. Både FV 23 (Vestsideveien) og RV 285 nordover i Lierdalen må oppgraderes slik at den tåler trafikkbelastningen i framtida. Tverrforbindelsen i Lierdalen, Gjellebekkveien og undergangen under E18 på Gjellebekk må utbedres.

Utfordring: Få opparbeidet og oppgradert hovedveisystemet og viktige tverrforbindelser og bedret kollektivtilbudet

Lierstranda er i dag preget av ekstensiv arealutnyttelse, der store arealer benyttes til lagring og transportvirksomhet. Det er store forurensninger etter tidligere virksomhet i grunnen i deler av området og i sjøen utenfor. Arbeidet med å rydde opp i disse forurensningene er godt i gang og utføres på en måte som kan danne forbilde for håndteringen av lignende forurensninger andre steder i landet. Når oppryddingen er ferdig vil grunnlaget være lagt for å utvikle fremtidens fjordby i Lier, med høy miljøprofil. Lierstrandens beliggenhet gjør området attraktivt. Nærhet til sjøen og lang strandlinje, godt kollektivtilbud og kort vei til sentrumsfunksjoner gir store muligheter for å utvikle den til et av de mest sentrale områder for fremtidens næringsutvikling i grønne Lier og Drammensområdet.

Utfordring: Å klare å utnytte Lierstrandens potensial som fremtidens område for miljøriktig bolig- og næringsutvikling i Lier.

Utfordring: Lier har mange små og middelstore bedrifter som har lange tradisjoner, god lokal tilknytning og god inntjening. Det må få muligheten til å utvikle seg videre her.

6.6 Mål for næringslivsutviklingen i Lier i planperioden

- Landbruket skal bevares som en bærebjelke i næringslivet i Lier, og næringen skal ha langsiktig trygghet for arealer og produksjonsgrunnlag.
- Landbrukets produksjonsgrunnlag skal sikres ved at landbruksarealene vernes mot nedbygging og oppsplitting.
- Fagmiljøene og rekruttering knyttet til ulike grener av landbruksnæringen skal opprettholdes for å sikre variasjon i næringen og jordbrukets kulturlandskap.
- Liers innbyggere skal være godt kjent med landbruket i kommunen og betydningen det har for kommunen og landet.
- Landbruket skal sikres vann til jordvanning av egnet kvalitet og mengde.
- Lier kommune skal legge til rette for en næringsutvikling som ivaretar mangfoldet av næringer, tar hensyn til miljøet og ivaretar kommunens grønne profil.
- Samarbeid med næringslivet skal utvikles for å få gjennomført vesentlige reduksjoner i klimagassutslipp og energibruk.
- Ved nyetableringer skal det legges til rette for små- og mellomstore bedrifter slik at mangfoldet blir ivaretatt.
- Næringsvirksomheter med en klar miljøprofil og som er tilpasset liungenes kompetanse skal foretrekkes. Miljøsertifisering kjennetegner levedyktige bedrifter med høy kompetanse og samfunnsansvar.
- Kunnskapsbaserte bedrifter innen helse, miljø og teknologi skal oppleve Lier kommune som en positiv og aktiv partner for etablering og videreutvikling.
- Det skal tilrettelegges for nyetablering av kompetansekrevene næringsliv.

7 TJENESTEDELLEN

Her gir vi en beskrivelse av de viktigste utfordringene vi som kommuneorganisasjonen Lier kommune må håndtere i et framtidsperspektiv på 10 år sett fra 2009. Den skal gi innspill til videre arbeid i for eksempel egne utredninger, temaplaner og handlingsprogrammet. Den skal være strategisk og overordnet. Den tar ikke for seg de faglige utfordringene. Her vises til: Kvalitetsplan for Lierskolen, omsorgsplan, med flere.

Kommunen skal til enhver tid gi gode og riktige tjenester til sine innbyggere. Den generelle samfunnsutviklingen og forventningene fra brukere og ulike interessenter om hva som er en god og riktig tjeneste endrer seg, og det må vi forholde oss til.

Utfordringer vi står overfor er:

- Ha kunnskap om hvilken effekt tjenestene våre har for brukerne og som virkemiddel for å løse viktige utfordringer i samfunnet (enkeltelement og helhet)
- Sammenstille og analysere nye utviklingstrekk som grunnlag for vurdering av behovet for nye tjenester og for tilpasninger eller avvikling av eksisterende tjenester. Beskrive kommunens tjenester og den kvaliteten vi skal levere
- Utnytte eksisterende teknologi der dette gir den beste ressursutnyttelsen for tjenesten.
- Ha en god dialog med brukerne for å kunne tilpasse tjenestene til behov, og til å informere om kommunens tjenester.
- I en ”politisert medieverden” med mye fokus på enkeltsaker og krise trenger vi å finne balansen mellom behovet for regelstyring, dokumentasjon og kontroll, samt individuell tilpasning og skjønnsutøvelse.
- Hvordan skal Lier kommune svare på utfordringer i forhold til klima og miljø, og sørge for å feie for egen dør?
- Hvordan skal Lier kommune forbedre folkehelsen gjennom kommunens tjenesteproduksjon?

For å møte disse utfordringene må vi utvikle kommuneorganisasjonen med fokus på følgende tre faktorer: Menneskene, systemet og organisasjonen. Menneskene, både de som skal ha tjenestene og de som skal yte tjenestene, har hovedfokus. For å utnytte ressursene optimalt trenger vi system for styring, kvalitet og kontroll. Måten vi organiserer tjenestene på skal være hensiktsmessig ut fra faglige, brukerorienterte og økonomiske krav.

Kommunen skal ha en verdibasert organisasjonskultur og ledelse, som er konsistent og sørger for at virksomheten tar sin egen medisin og går foran som et godt eksempel når det gjelder å være sitt ansvar bevisst. For å få dette til, er vi avhengig av en god kommunikasjonsflyt i organisasjonen og god dialog med våre brukere.

7.1 Kommuneorganisasjonen skal være åpen, verdidrevet og samfunnsansvarlig

For å møte utfordringene vi står overfor trenger vi medarbeidere med rett kompetanse og høy grad av integritet. Vi må bygge en organisasjonskultur hvor medarbeiderne er trygge på å ta avgjørelser som samsvarer med kommunens visjon, verdier og etiske retningslinjer.

Kommunens virksomhet skal være åpen og verdidrevet og bygge på et aktivt og bevisst samfunnsansvar. Kommunens etiske retningslinjer skal etterleves, og prinsipper om rettferdig handel etterfølges. Lier skal som en foregangskommune innen klima og miljø prioritere grønne kvaliteter og økologiske og miljøvennlige produkter og tjenester skal foretrekkes innenfor vedtatte rammer. Kommuneorganisasjonen skal synliggjøre konsistens gjennom adferd og handlinger, og gi innbyggerne trygghet for at alle får de tjenestene de har krav på.

Mål:

- Vi skal gjøre kommuneorganisasjonen i stand til å handle i tråd med kommunens verdigrunnlag og etiske retningslinjer, slik at vi får en bærekraftig tjenesteproduksjon.

7.2 Klima og miljø

Grønne Liers målsetting om å være en foregangskommune når det gjelder klima- og miljø, setter krav til kommuneorganisasjonen om å feie for egen dør og tørre å ta de riktige valgene og prioritere grønne kvaliteter.

Utfordringer: Hvordan forankre visjonen og miljømålsettingene hos alle virksomhetene og omsette i praktisk handling det ansvaret vi ønsker å ta for det globale og lokale miljøet?

Mål:

- Alle kommunens virksomheter skal miljøsertifiseres innen utgangen av 2010. De skal gjennomføre minst tre miljøtiltak som er forankret i visjonen om Grønne Lier, og som skal bidra til å nå overordnet mål i løpet av planperioden fram til 2020
- Effekten av alle miljøtiltakene skal måles, dokumenteres og rapporteres
- Det skal settes miljøkrav til alle kommunens innkjøp
- Det skal settes i verk tiltak for å øke kunnskapen om klima- og miljø blant kommunens medarbeidere og innbyggere.
- Lier kommune skal utøve aktivt miljøorientert eierskap med klare forventninger til selskapenes bidrag til klima og miljømålsettingene.
- Tiltak og utvikling i kommunal virksomhet skal innrettes mot målet om 90 % reduksjon av lokale stasjonære klimagassutslipp, og 20 % reduksjon av stasjonært energiforbruk innen 2020. Mobile utslipp skal reduseres med 40 % og de indirekte klimagassutslippene (jf Greenhouse Gas Protocol) skal reduseres 20 % i samme periode. (referanseår 2007)
- Kommunale utbyggingsprosjekter skal holde høy miljøkvalitet med miljø- og energisertifisering. Plusshus-løsninger, lokal fornybar energiproduksjon og klimanøytrale bygg er et siktemål. Tilsvarende skal tilstrebes for arealer kommunen leier.

5 av 10 barn i Lierskolen kjøres til skolen.

Et menneske som går fra å være fysisk inaktiv til å være fysisk aktiv vil statistisk sett få en betydelig helsegevinst i form av redusert sykdom, økt livskvalitet og økt levealder.
(Helsedir.)

Helsetjenesten kan bare avhjelpe 10% av befolkningens helseproblemer.

7.3 Fra reparasjon til forebygging - folkehelseaspektet

Kommunen skal være pådriver for å fremme folkehelse og utredning av helsemessige konsekvenser av plan og tiltak, i et tverrsektorielt innrettet arbeid og i partnerskap med andre aktører. Kommunen skal legge universell utforming til grunn i planlegging, fremme befolkningens helse og motvirke sosiale helseforskjeller.

Fra å drive reparasjonsarbeid skal helsetjenesten re-orienteres mot forebyggende virksomhet. For å få dette til må kommunen gi innbyggerne og ansatte økt kunnskap og kompetanse for på best mulig måte å ivareta egen helse, samt legge til rette for økt aktivitet og aktivisering gjennom helsefremmende og forebyggende tiltak for personer med nedsatt funksjonsevne og risikoutsatte grupper.

Mål:

- Det skal tas folkehelsehensyn i plan, utredning og ved gjennomføring av tiltak i kommunen.
- Utvikle og forankre et tverrsektorielt samarbeid i kommunen for å legge forholdene til rette for å bedre folkehelsen.
- Kommunen skal etablere lavterskeltilbud og innføre ”Grønn resept” for å bedre folkehelsen. I den forbindelse skal det også vurderes samarbeidsavtaler med private aktører og frivillige organisasjoner som kan tilby tjenester innenfor dette feltet.
- Informere, stimulere og legge forholdene til rette for at innbyggerne kan drive fysisk aktivitet ved å ta i bruk kommunens løypenett, trimløyper, naturstier og sykkelveier, og etablere nye.
- I samarbeid og partnerskap med frivillige organisasjoner skal kommunen etablere tilbud og fremme kunnskap om forebyggende tiltak for å bedre folkehelsen.
- Det skal tilrettelegges for en større andel fysisk aktivitet i skole- og fritidstilbud.
- Gi barn og unge økt kunnskap om viktigheten av å være fysisk aktive, riktig kosthold og farene ved bruk av tobakk og rusmidler.

- Sette i verk lavterskeltilbud for å motivere og hjelpe innbyggerne til å slutte å røyke. Stimulere til at andelen av barn og unge som transporteres til skole og fritidstilbud reduseres.
- Bedre tannhelsen ved å få flere til å drikke vann fremfor brus.
- Kommunen skal innføre skolefrukt for alle barn i grunnskolen i Lier.
- Kommunen skal iverksette tiltak for å utjevne sosiale forskjeller i befolkningens helse.
- Legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne også kan drive fysisk aktivitet.
- Kommunens skal utvikle helsefremmende arbeidsplasser og stimulere egne ansatte til helsefremmede aktiviteter.
- Kommunen skal utvikle metodikk for å forebygge alvorlige overgrep som kjønnslemlestelse, tvangsekteskap, voldtekt og vold i familier.

7.4 Gode systemer for styring og kvalitet

Kvalitet er måten tjenesten leveres på, delt med forventninger til leveransen.

Kvalitet er den enkeltes opplevelse og det kan være system som beskriver og måler ut fra objektive kriterier.

Lier kommune har vedtatt standarder for omsorgstjenesten. Kvalitetsplan for lierskolen ble vedtatt i desember 2008. Planen angir konkrete kvalitetskriterier og rapporteringsrutine. Definerte standarder gir bedre forutsigbarhet for brukeren.

Lier kommune deltar i kvalitetskommuneprogrammet. Dette er et trepartsamarbeid der politikere, administrasjon og fagforeninger samarbeider for å bedre innbyggernes møte med kommunen. Her blir det utviklet verktøy i arbeidet med kvalitetsutvikling.

Utfordringer:

Hvordan skal Lier kommune gi medarbeiderne trygghet på å ta de rette avgjørelsene i balansegangen mellom å følge regler og rammeverk, samtidig som de skal utøve skjønn og individuell tilpasning? Hvordan skal Lier kommune finne en god avveining mellom det å bruke ressurser på dokumentasjon og kontroll, kontra det å drive nyskaping for å bedre tjenestetilbudet?

Mål:

- Tjenestene skal være virkningsfulle, trygge og sikre, de skal involvere brukerne og gi dem innflytelse. Tjenestene skal være samordnet og preget av kontinuitet, utnytte ressursene på en

god måte, være tilgjengelige og rettferdig fordelt.

- Lier kommune skal ha et godt integrert og helhetlig kvalitetsstyringssystem.
- Lier kommune skal definere standarder for sine tjenester og informere innbyggere og brukere om det.
- Lier kommune har definert gode styringsindikatorer som skal benyttes i den løpende styringsdialogen.

7.5 Brukerdialog og kommunikasjon. Der tjenestene møter menneskene

Kommunikasjon med kommunens innbyggere er i dag langt mer krevende enn tidligere. Det tiltross for at vi har langt flere og mer effektive kommunikasjonskanaler. Mengden informasjon er uendelig og innbyggerne har problemer med å finne frem i informasjonsjungelen. Det er derfor viktig for kommunen å ikke bare bruke massekommunikasjon for å kommunisere med innbyggerne, men drive målgruppestyrt kommunikasjon. Fra å være borgere, er innbyggerne blitt brukere og krevende kunder som er klare over sine rettigheter og benytter de virkemidlene som er nødvendig for å oppnå disse rettighetene. Det krever stor kommunal ressursinnsats for enkeltindividet.

Saker om enkeltpersoner som eksponeres i mediene, kriser og saker mediene selv setter på dagsorden, krever også ressurser og kompetanse fra kommunens side for å håndtere. For kommunen er det viktig å være proaktiv, overvåke situasjonen og prøve å ligge i forkant av utviklingen. Det krever ressurser, men er langt mer rasjonelt og givende enn å skulle drive kontinuerlig brannslukking.

Lier kommune ønsker dialog med sine innbyggere. Dette skjer i alle daglige møter mellom brukere og kommunens medarbeidere. Disse møtene er viktige både for å motta tilbakemeldinger og gi informasjon. Det er vedtatt å ta i bruk årlige brukerundersøkelser for å oppnå bedre grunnlag for læring og dialog med innbyggerne. Basert på innbyggernes tilbakemeldinger kan kommunen bedre tjenesteproduksjonen.

I dag sendes søknader om barnehageplass, om institusjonsplass eller opptak på kulturskolen via nett, og det tas direkte kontakt med saksbehandler via e-post. Dette krever nye rutiner for saksbehandling fra kommunens side. For en kommune er det viktig å legge forholdene til rette for å være ”døgnåpen”, samtidig som det må finnes muligheter for å skaffe seg denne informasjonen på annen måte. Det er fortsatt tjenesteområder som ikke enkelt lar seg betjene via internett, og det er fortsatt mange som vegrer seg for å bruke elektroniske kanaler i kontakt med kommunen. Effektiv kommunikasjon via nett, kan heller ikke erstatte viktigheten av direkte kontakt mennesker imellom. Denne formen for kommunikasjon gir grunnlag for umiddelbare avklaringer og oppklaringer.

Mål:

- Lier kommune benytter brukerundersøkelser og medarbeiderundersøkelser som grunnlag for forbedringer.
- Det vurderes bruk av innbyggerundersøkelse og enklere målgruppeundersøkelser.

- Erstatte manuelle rutiner og prosesser med elektroniske der dette kan frigjøre ressurser.
- Lier kommune må ta hensyn til at 10 % av befolkningen har et annet morsmål enn norsk, og tilrettelegge for at viktig informasjon oversettes til flere språk.
- Lier må finne nye arenaer og nye kanaler å kommunisere med befolkningen på. To målgrupper det er viktig å nå, er ungdom og innbyggere med multikulturell bakgrunn.

7.5.1 Endringer og tilpasninger – behovet for nye strukturer

Kommuneorganisasjonen må raskt kunne endre seg og tilpasse tjenestene til nye krav og retningslinjer. Vi vet mye om hva vi bruker av ressurser, men mindre om effekten. I skolen har dette resultert i en nødvendig debatt om innhold og kvalitet. I helsesektoren ser vi det samme. Det er ofte et paradoks at vi ønsker oss de små trivelige nærbutikkene, skolene, bibliotekene, sykehusene, men selv velger kjøpesenter og spesialiserte tilbud av hensyn til våre egne krav til kvalitet. Vi må erkjenne at våre reaksjoner og handlinger er basert på mer enn rasjonelle kriterier.

Kommunen mottar stadig flere henvendelser og forespørsler om spennende samarbeidsprosjekt fra nye private aktører og frivillige organisasjoner. Dette krever evne til raskt å sette seg inn i nye og sammensatte problemstillinger, analysere og se hva dette innebærer av nye muligheter og forpliktelser. Nye muligheter må vurderes opp mot eksisterende virksomhet eller tiltak. Det er lettere å ønske seg nye ting enn oppnå aksept for at tilbud må legges ned, reduseres eller gjennomgå store forandringer. Store ressurskrevende beslutninger krever et godt grunnlag. Gjennomføring av mulighetsstudier, konsekvensvurderinger, kvalitetssikring og prosjektarbeid krever en ny type kompetanse i organisasjonen. En avgjørende kompetanse er evnen til å analysere hva vi trenger og definere en ”bestilling”.

Utfordring:

Hvordan gjennomføre gode prosesser som gir grunnlag for endringer av strukturer.

Hvordan skal Lier kommune forholde seg til samarbeidsprosjekt som ikke er lovpålagte, men som kan gi positive bidrag til tjenesteproduksjonen? Hvordan skal vi organisatorisk løse store, ofte sektorgjennomgripende prosjekter i eksisterende organisasjon som utfordrer det bestående? Hvilken kompetanse krever slike samarbeidsprosjekt av kommuneorganisasjonen?

Mål:

- Utvikle og forsterke kommunens evne til å håndtere sammensatte problemstillinger på en analytisk og avklarende måte, og til å lede prosessene som leder fram mot beslutningene.

7.6 Samhandling og nye samarbeidsformer skal øke kvaliteten og bedre effektiviteten på de kommunale tjenestene

Nye måter å tenke samhandling, samarbeid og partnerskap på vil prege arbeidsformen i det offentlige, det private næringsliv og i frivillige organisasjoner. Vi skal samarbeide der det lønner seg og der vi trenger det for å bli mindre sårbare. Lier kommune skal være

Rådet for Drammensregionen består av kommunene Øvre Eiker, Nedre Eiker, Drammen, Lier, Røyken, Hurum, Sande og Svelvik. Innbyggere: 187.000.

Visjon: Drammensregion – landets mest attraktive og konkurransekraftige region.

Vestregionen – 13 kommuner på tvers av 4 fylkesgrenser.

Innbyggere: 370 000.

Vestregionen – funksjonell og fremtidsrettet, - integrert i og del av Osloregionen.

Osloregionen – 57 kommuner og to fylkeskommuner i hovedstadsområdet. Innbyggere: 1,55 mill.

Mål: Styrke Osloregionens som en konkurransekraftig og bærekraftig region i Europa.

samhandlingsorientert og praktisk resultatrettet både internt og utad i forhold til innbyggere og lokale aktører forøvrig.

7.6.1 Det skal lønne seg å tilby riktig tiltak på riktig nivå til riktig tid

I juni legger Stortinget frem stortingsmeldingen om samhandlingsreformen. Formålet med reformen er mer helsetjenester og behandling der folk bor. Det er også et ønske om tidligere og en mer helhetlig behandling. Da må kompetanse og penger flyttes til kommunene. Det er ønskelig at kommunene utvikler institusjoner med forsterket helsetilbud, slik at pasientene får gode tjenester i nærmiljøet sitt. Dermed unngår pasienter som ikke har behov for sykehustjenester unødvendige sykehusinnleggelser.

7.6.2 Samarbeid på tvers av kommune, regioner, fylker og nasjoner

Lier kommune deltar i ulike samarbeid på tvers av kommune og fylkesgrenser. Der det er hensiktsmessig løses oppgaver innenfor interkommunalt samarbeid (som i Renovasjonsselskapet for Drammensregionen IKS og Drammensregionens brannvesen IKS) eller ved samarbeidsprosjekt mellom kommuner i regionen (Godt Vann Drammensregionen). I det regionale samarbeidsprosjektet Buskerudbyen oppfordres kommunene og statlige institusjoner til å samordne planleggingen for areal, transport og klima. Oppnåa enighet om en felles plan premieres det med tilførsel av statlige midler til å løse felles utfordringer. Lier deltar i regionsamarbeid i Drammensregionen, Vestregionen og Osloregionen. Kommunesammenslåing og endringer av oppgavefordelingen mellom stat, fylke og kommuner er under diskusjon, men få endringer har foreløpig blitt foretatt. Stortinget ønsker fortsatt å stimulere til interkommunalt og regionalt samarbeid.

Det er viktig å sette problemstillinger inn i en større sammenheng før valg og ønsket handling iverksettes (tenke globalt – handle lokalt). Kunnskap om andres problem og løsninger kan ofte bidra til nye perspektiv, motivasjon og til å se nye muligheter.

Lier kommune har vedtatt grunnlaget for et nord-sør samarbeid med Wete på Zansibar i Tanzania. Når vi lykkes med å få de nødvendige kontaktene på plass, er utfordringen å etablere et samarbeid bygd på gjensidighet.

Lier har vennskapskommunesamarbeid i Norden. Dette gjelder Mariagerfjord i Danmark, Falkøping i Sverige og Kokemäki i Finland.

Vi samarbeider med frivillige enkeltpersoner og med lag og foreninger. Gode eksempler på dette er gjennom frivilligsentralene, på kulturområdet der vi samarbeider om ulike arrangementer og anleggsutvikling, og frivilliges deltakelse i omsorg slik det blir gjort på for eksempel Nøstehagen.

Viljen til dugnad på fellesskapets område har ikke blitt mindre, men tar ofte nye former. Generelt sett er det vanskeligere å rekruttere tillitsvalgte. Fortsatt ytes det imponerende dugnadsinnsats i for eksempel korps, idrett og i kirken. Grunnlaget for frivillig innsats er å få noe igjen til et område der vi har en interesse (eller mens barna deltar). Mange pensjonister har både interesse og energi til å utføre frivillig arbeid som kan bidra med innhold og mening i en ny og kanskje ensformig tilværelse.

7.6.3 Offentlig Privat Samarbeid (OPS)

Offentlig Privat Samarbeid (OPS) er et samarbeid mellom offentlig og privat sektor om et prosjekt eller en tjeneste, der privat sektor tar en større del av ansvaret knyttet til utvikling og/eller drift av prosjektet eller tjenesten. Den offentlige aktøren beskriver oppgaven som skal løses, og beskriver hvilke standarder og kvaliteter man vil ha levert. Innenfor disse rammene får den private aktøren frihet til å planlegge og gjennomføre arbeidet på en mest mulig hensiktsmessig måte.

En hensiktsmessig bruk av OPS kan bidra til å skape innovasjon og bedre kvalitet på offentlige prosjekter og tjenester, samtidig som at OPS kan bidra til en mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. I tillegg kan OPS-prosjekter være en kilde til kunnskapsutvikling og kompetansedeling mellom offentlig- og privat sektor, noe som kan bidra til en forbedring av offentlige ytelser. Med privat sektor tenker Lier kommune på både ideelle og kommersielle aktører.

Lier kommune har valgt en samspillsmodell for bygging av ny skole på Høvik. En OPS-modell skal vurderes for kulturhus i Lierbyen.

Mål:

- Samarbeidsløsninger må velges der det gir bedre effekt og resultat enn ved å løse oppgaven alene. Det skal gi en økonomisk gevinst eller gjøre kommunen mindre sårbar.

7.7 Behov for trygghet og krisehåndtering

Kommunen har en viktig rolle i å sørge for trygghet i folks hverdag. Det kan være trygghet for at de får den hjelpen de trenger når de har et behov. Eldre kan trenge en ekstra trygghet for fortsatt å kunne bo i egen bolig og håndtere alle dagliglivets små gjøremål. Når ulykker og katastrofer rammer samfunnet rundt oss, ønsker innbyggerne bekreftelse på egen trygghet.

Det er en forventning om at kommunen skal kunne bistå ved opplevelser som oppfattes som krise. Grensen for hva som er kommunens ansvar, politiet, legevakten og andre tjenester kan ofte være krevende å definere i en kritisk situasjon.

7.8 Kommuneøkonomi og handlefrihet

Det er økende forventninger til hva kommunen bør levere av kvalitet og omfang av tjenester, og hvilke bygg og anlegg som bør finnes i kommunen. Kravet til økt standard og komfort blir ikke kompensert i overføringene fra staten. For å frigjøre midler til kommunens egne prioriteringer må vi effektivisere og tenkt nytt. Kommunens evne til å gi gode tjenester, foreta investeringer og påta seg nye oppgaver er avhengig av kommunens økonomiske handlefrihet. Kommunen finansierer sin virksomhet i hovedsak ved skatt, betaling for tjenester og gebyrer, samt overføring fra staten. Kommunens mulighet til å skaffe nye inntekter og øke egenbetalingen må vurderes løpende. Dette vil for eksempel gjelde eiendomsskatt.

Lier kommunes økonomi er robust og det er en gjennomgående god økonomistyring. Det er knyttet usikkerhet til effekten og tidsperspektivet for finanskrisen. En krise som vil sette både kommunens inntekts- og utgiftsside under press. Skatteinntekter og overføring fra staten omtales som kommunens frie inntekter. Lier kommune har som mål å ha et netto driftsresultat pr år på 3 % av driftsinntektene. Dette innebærer at vi hvert år kan sette av penger fra driften til å finansiere investeringer. I 2008 hadde vi et netto driftsresultat på 1,5 % av driftsinntektene. Kommunen har nå en høy lånegjeld sammenlignet med andre kommuner. De framtidige investeringene er knyttet til: Skole, sykehjem, nytt kulturhus, miljø- og energiltak og VA-investeringer.

Kommunen støtter en rekke tiltak som utføres av innbyggerne selv gjennom foreninger eller lag.

Det er alminnelig akseptert at mange av de tjenestene kommunen gir skal det betales for, helt eller delvis. Når kommunen nå retter fokus mot forebygging gjennom motivasjon av brukerne, vil det være tiltak det er vanskelig å kreve betaling for. Slike gratistjenester kan gå på bekostning av andre allerede innarbeidede tjenester. Kommunen må løpende vurdere om tjenestene ytes på den optimale og mest effektive måten. I tillegg må det vurderes om tjenestene gir ønsket effekt. Det må være grunnlag for å vurdere behovet for nye tjenester og andre måter å gi tjenesten på.

Mål:

- Sikre kommunen framtidig økonomisk handlefrihet ved å tilstrebe et netto driftsresultat pr år på 3 % av driftsinntektene
- Ha en kontinuerlig oppfølging av driften for å sikre kostnadseffektivitet
- Vurdere nye inntektsmuligheter der det er et grunnlag. Benytte kost-nytte vurderinger ved igangsetting av nye prosjekter og tiltak

8 OPPFØLGING AV KOMMUNEPLANEN

8.1 Handlingsprogrammet

Kommuneplanen består av en langsiktig del som inneholder mål for utviklingen i kommunen og arealdisponering, og en kortsiktig del som er et fireårig handlingsprogram for kommunen.

Kommuneplanens langsiktige del må på kort sikt (fire år) følges opp i kommunens handlingsprogram med økonomiplan. Først og fremst må kommuneplanens mål videreføres i handlingsprogrammets tiltak og endringer innenfor tjenesteyting og forvaltning. Målene og virkemidlene må holdes opp mot tilgjengelige ressurser med sikte på realistiske løsninger. Hvilke delmål i kommuneplanen som skal med i handlingsprogrammet og når de skal med, må vurderes ut fra hva som er gjennomførbart i kommende fireårsperiode.

Handlingsprogrammet må også, med grunnlag i kommuneplanens langsiktige del, legge klare rammer for samfunnsutviklingen og hvilken rolle tjenesteyting og forvaltning skal ha i forhold til lokalsamfunnene og andre bidragsytere som påvirker utviklingen av lersamfunnet.

Det skal utarbeides styringsindikatorer for å måle effekter av kommunens valg.

8.2 Samhandling med lokalsamfunnene

God dialog og samhandling mellom lokalsamfunnene og kommunen sentralt må være en forutsetning. I forhold til lokalsamfunnene vil det være delmål og oppgaver kommunen har ansvar for å følge opp på egenhånd og andre det er naturlig å løse i samspill med lokale krefter.

Kommunedelplaner og temaplaner

Kommuneplanen må legge føringer og rammer ved utarbeidelse av nye og revidering av eksisterende kommunedelplaner og temaplaner. Hvis tidligere vedtatte kommunedelplaner eller temaplaner er i strid med kommuneplanen skal kommuneplanen gjelde.

9 AREALDELEN

Arealdelen foreligger i et eget dokument.

Fotografiene som er benyttet i dokumentet er tatt av Hans-Petter Christensen hvis det ikke er anført annet under bildet.